

UNIwersYTET
WARszawSKI

Wydział Neofilologii

dr hab. Anna Wojtyś
Instytut Anglistyki, Wydział Neofilologii
Uniwersytet Warszawski

Uniwersytet Wrocławski Dziekanat Wydziału Filologicznego (63)		
Wpłynęło do WF:	08-06-2022	Złaguzko
Wpł. do jedn. org.		Symka
Znak instytucji		

Warszawa, 29 maja 2022

Recenzja rozprawy doktorskiej

mgr. Leszka Wojteczka pt. "Discourse of War in American Presidential Messages, Presidential Proclamations and Congressional Declarations Leading to Formally Declared Wars. An Analysis from the Perspective of the Ethnography of Communication."

Przestawiona do oceny rozprawa doktorska mgr. Leszka Wojteczka zatytułowana "Discourse of War in American Presidential Messages, Presidential Proclamations and Congressional Declarations Leading to Formally Declared Wars. An Analysis from the Perspective of the Ethnography of Communication" analizuje komunikację językową stosowaną przez prezydentów USA oraz Amerykański Kongres w dyskursie związanym z wypowiedaniem wojny. Jest więc to praca wpisująca się w szeroko rozumiane pole analizy dyskursu, w ramach którego badane są różnego rodzaju formy wypowiedzi oraz ich oddziaływanie społeczne.

Praca liczy 232 strony tekstu i składa się ze wstępu, czterech rozdziałów oraz sekcji ogólnych konkluzji. Poszczególne rozdziały są poświęcone podstawowym terminom stosowanym w rozprawie (rozdział 1), metodologii przeprowadzonego badania korpusowego (rozdział 2), przedstawieniu sytuacji politycznej i wybranych sylwetek prezydentów (rozdział 3) oraz analizie materiału wypowiedzi wybranych prezydentów USA i Kongresu Amerykańskiego (rozdział 4). Pracę zamyka bibliografia i spis źródeł.

We wstępie autor prezentuje cele i układ pracy, wykorzystany materiał oraz krótką listę publikacji na podnoszony temat. Jako główny cel wybrał on „zidentyfikowanie wzorów komunikacji zastosowanych przez prezydentów oraz kongres” oraz „wyjaśnienie zjawiska różnorodności form językowych i komunikacyjnych użytych do osiągnięcia celu” czyli deklaracji wojny (s.10, oraz polskie tłum. s.234). Drogą prowadzącą mgr. Wojteczka do tego celu jest badanie korpusowe przy zastosowaniu trzech narzędzi, które opisano szczegółowo w dalszej części pracy.

Rozdział pierwszy skupia się na prezentacji podstawowych zagadnień, na których opiera się praca oraz które są niezbędne do dalszej analizy materiału. Ponieważ mgr Wojteczek zdecydował się na perspektywę etnografii komunikacji, w tej części rozprawy omawia kluczowe dla tego podejścia zagadnienia kultury, języka i dyskursu. Skupia się on na relacjach pomiędzy językiem a kulturą, wykazując wzajemne zależności oraz wady badań rozdzielających te podmioty. Rozdział ten jest logicznie skonstruowany, prowadzony wywód opiera się na najważniejszych pozycjach literatury i prowadzi od relacji język-kultura-społeczeństwo, poprzez dyskurs i sposób jego analizy, do dyskursu politycznego i wreszcie wojennego. Autor nie uniknął tutaj pewnych oczywistości, np. na stronie 20 czytamy, że „the overview of the relationship between language and culture leads to a conclusion that language... is one of the most important components of culture” [przeгляд tych badań relacji między językiem i kulturą prowadzi do wniosku, że język... jest jednym z najważniejszych komponentów kultury] – jest to raczej ewidentna konkluzja, która nie wymaga uprzedniego wykonania dłuższego przeglądu relacji. Podobnie na przykład stwierdzenia, że „a speech community cannot exist without language” (s.25) [społeczność językowa nie może istnieć bez języka] czy też „discourse is regarded as a unit larger than a sentence” (s.31) [dyskurs to jednostka większa niż zdanie]. Nie traktuję tego jako zarzutów, zrozumiałe jest, że początkowe rozdziały, a zwłaszcza rozdział pierwszy, muszą służyć jako wprowadzenie do dyskusji, jednakże autor spokojnie mógł pewne fakty uznać za na tyle znane i oczywiste, że nie wymagają ich umieszczenia w rozprawie doktorskiej.

W rozdziale drugim, autor prezentuje metodologię zastosowaną w swoim badaniu korpusu tekstów. W tym rozdziale widać, że mgr Wojteczek wchodzi na teren, na którym czuje się o wiele pewniej. W przeciwieństwie to przeglądu literatury z rozdziału pierwszego, który jest właściwie tylko streszczeniem, w rozdziale drugim autor patrzy krytycznie na omawiane pozycje pokazując ich mocne i słabe strony oraz przeciwstawiając sobie różne podejścia

w rozwoju językoznawstwa antropologicznego. To sprawia, że lektura tej części tekstu jest o wiele bardziej satysfakcjonująca. Autor opisuje tutaj także trzy główne narzędzia wybrane do analizy korpusu – test Gunninga na czytelność tekstu (Gunning Fox Index), model Chruszczewskiego do identyfikacji argumentów oraz model Hymesa (SPEAKING model) do ich analizy. Ich opis jest przejrzysty, a wybór trudny do podważenia. Praca znacząco zyskuje na tym, że ma przyjęty bardzo jasny model analizy materiału. Należy docenić także fakt, że autor uzupełnia model własnymi typami argumentów dobrze oddających specyfikę badanych tekstów.

Kolejny rozdział poświęcony jest bardziej zagadnieniom historycznym i kulturowym niż językoznawczym. Omówione zostały tu zmieniające się zasady procesu wypowiedzania wojny przez USA, okoliczności w jakich takie deklaracje padały oraz sylwetki prezydentów. Jednocześnie są to informacje kluczowe dla podejścia etnograficznego. Autor więc stosuje w praktyce to o czym pisze w rozdziale drugim, a mianowicie bada nie tylko język, ale także kontekst kulturowy. Do trzech pierwszych rozdziałów mam zastrzeżenie dotyczące ostatniej sekcji w każdym z nich – sekcje te nazywają się Partial conclusions, co uważam za nietrafione ponieważ nie zawierają one wniosków, a są jedynie streszczeniem treści zawartych w rozdziałach. Osobiście wolałabym, aby jednak były to sekcje konkludujące bardziej niż przypominające o zawartości, ale choć to oczywiście wybór autora, to jednak tytuły powinny odpowiadać treści (np. Concluding remarks).

Najważniejszy pod względem merytorycznym jest oczywiście rozdział czwarty będący analizą materiału. Posłużyły do niej prezydenckie wystąpienia do Kongresu i proklamacje oraz deklaracje Kongresu związane z wypowiedzianymi przez USA pięcioma wojnami. Oznacza to, że materiał stanowi 19 dokumentów będących bardzo różnej długości – od 152 do 5818 słów, co daje ogólnie 22 tysiące słów tekstu. Trudno ukrywać, że jest to dość skąpy korpus jak na rozprawę doktorską, rozumiem jednak dylemat stojący przed autorem. Rozszerzenie korpusu o inne wypowiedzi, np. liczne przemówienia związane z wojnami w Iraku czy Afganistanie, pozbawiłoby go jednorodności, gdyż nie były to oficjalnie wypowiedziane wojny. Dlatego uznaję argument stojący za ograniczeniem materiału, choć sądzę, że rozprawa wiele by zyskała na porównaniu tych wypowiedzi z innymi, dotyczącymi konfliktów „nieoficjalnych”, zwłaszcza tych w najnowszej historii. Byłabym jednak wdzięczna za informację czy doktorant robił jakieś badania na innych tekstach (np.

przemówieniach Obamy czy Busha) i może z całą pewnością stwierdzić, że ich włączenie zaburzyłoby badanie.

W przeprowadzonej analizie autor stosuje wspomniane wcześniej narzędzia, całość ilustruje tabelami i wykresami oraz przedstawia dane statystyczne. Do samej analizy nie mam specjalnych zastrzeżeń, wyliczenia są jasne, wykresy i tabele opisane czasem nawet aż nazbyt dokładnie, np. deklaracji wojny z 1812 roku zawierającej tylko 2 argumenty poświęcono 3 wykresy i 2 tabele, choć przy tej liczbie argumentów naprawdę nie ma konieczności takiej rozbudowy tekstu. Rozumiem, że autor chciał zachować tu konsekwencję opisu. Moja najpoważniejsza wątpliwość dotycząca tej części pracy jest związana z przypisywaniem typu argumentów do konkretnych wypowiedzi/komunikatów. Niestety mgr Wojteczek nie opisuje tej procedury a przykłady, jakie podaje są nieliczne i wielce skąpe, trudno więc jest ocenić tę procedurę, która jest przecież kluczowa dla całej analizy. Argument 23 na stronie 123 ma przypisane R1/J (recent history/juxtaposed elements), przy czym autor cytuje tylko część „injured nations” [zranione społeczeństwa]. Następnie pojawia się cytat z Madisonsa (s.124), który nie posiada numeru, jak czytelnik mam więc prawo sądzić, że to nadal argument 23 – jeśli tak jest czemu nie jest on opatrzony Ev skoro zawiera „their oppressors” [ich prześladowcy], a także Em skoro mamy tu opisaną mocno emocjonalną wizję oderwania człowieka od kraju i wszystkiego, co mu drogie i zaciągania go siłą na statek wroga? Kiedy autor przypisywał argument Em czy Ev – sugerował się jakimiś konkretnymi słowami czy wyrażeniami? Jakie było kryterium uznania historii za „recent” [niedawną] czy też „remote” [odległą]? Na stronie 140 mamy argument 2 gdzie „long-continued unredressed wrongs and injuries” [od dawna trwające trwające nienaprawione zło i rany] są uznane za “recent history” [niedawną historię], choć są one, jak widać, „long-continued” [od dawna trwające] więc może jednak mogłyby podlegać także pod „remote history”? Wreszcie jak autor rozróżniał między „speaker’s policy” [polityką mówcy], zdefiniowaną jaką plany i intencje wypowiadającego od „guidelines” [wytycznych] czyli celów, planów i instrukcji? Ten rozdział jest podsumowany zastawieniami liczbowymi typów argumentów we wszystkich omawianych tekstach oraz komentarzem dotyczącym najczęściej stosowanych oraz próbą wyjaśnienia ich częstotliwości. I tutaj pojawia się moja kolejna wątpliwość dotycząca prawie zupełnego zignorowania argumentów rzadkich bądź nieużywanych. Czy fakt, że pewien typ argumentu jest zupełnie pomijany nie jest tak samo wymowny jak to, że inny ma bardzo wysoką częstotliwość? Byłabym wdzięczna za stanowisko autora odnośnie tych argumentów i ich „ważności” dla etnologii komunikacji.

Ostatnia część rozprawy przedstawia konkluzje wynikające z przeprowadzonego badania. Należy przyznać, że autor zrealizował postawione sobie cele: sekcja ta pokazuje wzorce komunikacji stosowane przez prezydentów oraz potencjalne powody stojące za takim wyborem. Badanie wykazało także zmiany pojawiające się wraz z rozwojem technologii i zwiększaniem się liczby odbiorców wystąpień prezydenckich.

Praca napisana została dobrą angielszczyzną, jednakże zawiera różnorodne błędy. Wśród nich znajdują się:

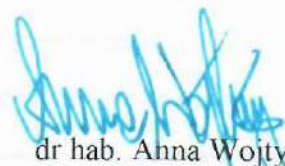
– błędy gramatyczne:

- autor uporczywie stosuje w pracy strukturę *allow sth (allows access to many sources (14), to allow to communicate successfully (22), mental spaces allow to imply (38), etc.* zamiast *allow for -ing* lub *allow sb to do sth*; podobnie *in case of* zamiast *in the case of* (38, 67);
- błędny przyimek po *characteristic* – *of* nie *for* (184);
- niegramatyczne zdania, np. *Only, in later stage of the war, American troops...* (116); *a number of studies... have been done* (82); *however, it has to stated that* (107); *thus, the language is a ....* (25);
- literówki: raczej *major* nie *mayor* (95);
- przedimki: *result in identification* (11), *on one hand* (56), *leading to production of* (104);
- braki przecinków (11, 34, 79);
- niepotrzebne znaki interpunkcyjne (74, 92);
- stylistyczne: tak zwane *heavy clauses* na początku zamiast na końcu zdania: *Congressional war declarations....* (10), *the view of culture...* (20).

Moje najpoważniejsze zastrzeżenie formalne dotyczy jednak bardzo licznych braków w bibliografii publikacji, które są wspomniane w tekście w odnośnikach: Hymes (1964), Saviile-Troike ([1982]2003), Shannon and Weaver (1949), Milewski (1967), De Saussure ([1916]1959), Foss (2009), Gee ([1999]2001), Fowler (1986), Salzman (2018), Hoijer (1961) oraz (1953), Toulmin ([1958]2003), Read (1995), Cressman et al. (2015), Lim (2003), jest to więc zatem co najmniej 15 odnośników. Dodatkowo niektóre odnośniki mają inne daty niż w bibliografii: Throop and Duranti (2014) w tekście a (2015) w bibliografii; Winfield (1994) w tekście a (1990) w bibliografii; lub brak daty Rhodes (63-65) s. 97; jest także inaczej zapisane nazwisko Shulte Nordholt w tekście s. 99, Schulte Nordholt w bibliografii;

a także parę pozycji w bibliografii, które nie pojawiają się w tekście: Ervin-Tripp (2009), Hickey (2006), Ivie – Ginter (2015), Lasswell (1948), Sperber – Wilson (1986). Taka ilość uchybień w odnośnikach w rozprawie doktorskiej nie powinna się pojawić i ufam, że mgr Wojteczek uzupełni wszelkie braki i poprawi błędne zapisy jeśli kiedykolwiek będzie planował publikację rozprawy lub jej fragmentów.

Mimo wyżej wymienionych uwag polemiczno-krytycznych, rozprawę mgr. Wojteczka oceniam pozytywnie. Autor prawidłowo nakreślił cele pracy, odpowiednio wybrał metodologię i przeprowadził według niej badanie prowadzące do odpowiedzi na postawione pytania. Wykazał jakie argumenty były stosowane w przemówieniach prezydenckich oraz komunikatach kongresu w celu przekonania odbiorców do racji mówiącego. Dlatego też stwierdzam, że przedłożona rozprawa doktorska **całkowicie spełnia wymagania** określone w Art. 13 ust. 1 o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14 marca 2003r. **i wnioskuję o dopuszczenie mgr. Leszka Wojteczka do dalszych etapów przewodu doktorskiego.**

dr hab. Anna Wojtyś

Instytut Anglistyki, Wydział Neofilologii
Uniwersytet Warszawski